

i prva Crkva koja, svjedočeći o Isusu raspetom i uskrsnom i služeći se pritom Starim zavjetom, polagano stvara svoje vlastite spise. Zato Benedikt s pravom kaže: »Božji narod – Crkva – živi je subjekt Pisma; u njemu su biblijske riječi uvijek sadašnjost« (str. 14).

Zato Papa smatra važnim upozoriti i na nastanak biblijskog kanona, koji nije samo nekakav pravni čin kojim se Crkva u jednom trenutku opredijelila za određene spise i proglasila ih svojim Svetim pismom. On podsjeća kako egzegeza s pravom govori o procesu ponovnog čitanja (»relecture«) koji se može pratiti već u Starom zavjetu, a koji se posebno prepoznaje u Ivanovu evanđelju (str. 12; 115). U novim okolnostima života zajednica vjere svoje svete spise čita na nov način i u njima otkriva sve dublju istinu. U tome Papa prepoznaje proces nastanka kanona koji logično ide prema svom konačnom zakruženju. Ako se Stari zavjet čita polazeći od Isusa Krista, onda nije teško u njemu otkriti crte i usmjerenja koja su u njemu našla ispunjenje i smisao.

To ponovno čitanje i »prisjećanje« učenika na ono što je o Isusu pisano u Starom zavjetu (Iv 2,17) ili na stvarno značenje neke njegove riječi koje je moguće tek u svjetlu njegovog uskrsnuća (2,22), bilo je jako važno u nastanku Ivanova evanđelja. Tu su i Isusove riječi i njegova djela u svjetlu uskrsne vjere i Staroga zavjeta daleko dublje protumačeni nego u sinoptičkim evanđeljima. Subjekt tog »prisjećanja« i »ponovnog čitanja« nije pojedinac već zajednica vjere, ivanovski krug, i to uz pomoć Duha kojeg je Isus obećao (14,16s.; 26; 15,26). Zato ne može biti ispravnog shvaćanja Svetoga pisma mimo ili izvan Crkve koja uvijek ostaje mjesto njegova tumačenja i navještaja. Ali nema ni pravog susreta s Isusom iz Nazareta mimo onog koji nam nudi Novi zavjet.

Podsjećajući potkraj svoje knjige, zajedno s R. Schnackenburgom, na poznato mjesto iz Ivanova evanđelja, gdje Isus kaže kako je »došao da bi ljudi imali život, život u izobilju« (Iv 10,10), Ratzinger zaključuje: »Čovjeku je u konačnici potrebno samo jedno, u čemu je sadržano sve. No, tek mora naučiti da kroz svoje površne želje i čežnje uviđa što mu je stvarno potrebno i što uistinu hoće. Potreban mu je Bog ... Isus nam daje 'život' jer nam daje Boga. Može ga dati jer je sam jedno s Bogom. Jer je Sin« (str. 358). Njegova knjiga o Isusu iz Nazareta izvrsna je pomoć u traženju čovjekova susreta s njime. Budući da je pisana razumljivim jezikom, dobro će poslužiti kao »duhovno štivo« svakom tko želi bolje upoznati svoju vjeru i njezina utemeljitelja Isusa Krista.

Ivan Dugandžić

Rafko VALENČIČ, *Sveti Hieronim – mož s Krasa: prispevek k ubikaciji Stridona, rojstnega kraja sv. Hieronima*, Družina, Ljubljana, 2007., 216 str.

Profesor pastoralne i moralne teologije na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani Rafko Valenčič, odlaskom u mirovinu posvetio se odgovaranju na pitanje koje ga je zanimalo još od studentskih dana: ubikaciji Stridona, rodnog mjesta svetog Jeronima. Odgovor se protegnuo na dvjestotinjak stranica lijepo oblikovane znanstvene monografije. Sastavljena je od tri poglavlja, predgovora, uvoda i zaključka te sažetka na engleskom i talijanskom jeziku, popisa kratica, izvora i literature, kazala osobnih imena i zemljopisnih pojmova te slikovnih priloga.

U prvom je poglavlju predstavljen Jeronimov životni put: rođenje u Stridonu, mladost u Rimu i Galiji, duhovno usavršavanje u Akvileji i na Istoku, povratak u Rim u službu papi Damazu I. te život, djelovanje i smrt u Betlehemu.

Drugo je poglavlje posvećeno djelima sv. Jeronima. Autor ga najprije smješta u kontekst njegova vremena kada Crkva iz nedavnih progona izlazi na svjetlost dana postajući bitnim čimbenikom društvenog života, a kršćanstvo državnom religijom. Nesumnjivo je poznanstvo iz vremena prvog Jeronimova boravka u Rimu potaknulo papu Damaza da ga pozove u Rim kao savjetnika u vjerskim, disciplinским i državničkim poslovima. Posebno je opisana njegova uloga prevoditelja i tumača Svetoga pisma. Valenčić predstavlja i 154 pisma koja je Jeronim uputio ili su bila njemu upućena tijekom gotovo 50 godina, a u kojima se posebice dobro ogleda svečeva narav i značaj. Na osobit je način opisan Jeronim kao pokornik i učitelj duhovnog života, polemičar te kroničar i povjesničar. Na kraju ovog poglavlja predstavljen je utjecaj sv. Jeronima na europsku kulturu i umjetnost, kao i ustanove koje nose njegovo ime, a najraširenije su među Hrvatima.

Središnji dio knjige čini treće poglavlje posvećeno Jeronimovu rodnom Stridonu. Pisac se najprije referira na izjave samoga Jeronima u njegovim djelima *De viris illustribus* i *Komentarima knjige proroka Sefanije* te u pismima Pamahiju i Rufinu.

Nakon toga donesene su pretpostavke o ubicaciji Stridona: istarska, panonska, dalmatinska, liburnijska i kraška. Dok se na prvim dvjema tek kraće zadržava, odbacujući ih kao nedovoljno argumentirane, Valenčić osobitu pozornost posvećuje zadnjim trima.

Ne prihvaćajući glagoljašku i pavlinsku tezu o Stridonu u Dalmaciji, Valenčić

najveći dio ovog potpoglavlja posvećuje »ocu hrvatske arheologije« Frani Buliću i njegovoj tezi o Grahovu polju kao prostoru na koji treba smjestiti Jeronimovo rodno mjesto. Naglašavajući da je pretpostavku više održavala snaga Bulićeva autoriteta nego iznesenih argumenata, autor ih izlaže kritici te veliku pozornost poklanja osporavateljima ove teze.

Liburnijska je teza, čini se, autoru donekle bliža. Najprije donosi argumente koji joj idu u prilog kao što su duhovni okvir Akvileje, Jeronimova pisma, briga za obiteljsku situaciju te prodor barbarskih naroda. U ovoj se tezi osobito referira na istraživanja hrvatskog arheologa akademika Mate Suića, koji Stridon smješta u rimsku Liburniju, odnosno današnje kvarnersko zaleđe.

Oslanjajući se na ovo istraživanje, autor dolazi do kraške pretpostavke za koju se opredijelio, što je vidljivo već iz naslova ove knjige. Budući da za njezino opravdanje koristi i više Suićevih dokaza, on je na početku pomirljivo naziva »liburnijsko-kraškom«, a one se i zemljopisno podudaraju u pojedinim područjima. Autor čak naglašava da ovom pretpostavkom ne odbacuje prethodnu nego ju samo proširuje i nadopunjuje. S tim ciljem opisuje zemljopisne i povijesne odlike područja koje naziva Krasom, prometnice koje su njime prolazile te brojnost naselja iz rimskog vremena. Među argumente za ubiciranje Stridona na područje Krasa ljubljanski profesor koristi i osobito čašćenje svetog Jeronima na tom području, koje se ogleda u brojnim njemu posvećenim crkvama u povijesti ili crkvama u kojima se nalaze ili su se nalazili oltari, slike i kipovi s likom ovoga sveca, a važnim smatra i raširenost toponima koji bi mogli biti povezani s rimskim Stridonom.

Iako je Jeronimovo rodno mjesto pomaknuo na sjever, preko današnje sloven-

ske granice, Valenčič zaključuje da nije moguće sa sigurnošću ustvrditi gdje se ono točno nalazilo, a za okvir postavlja područje između Kvarnera i Pivke te gorskih vrhova Učke, Snežnika i Nanosa.

Sabirući u jednoj knjizi brojne, mada ne sve, teze, argumente i protuargumente o ubicaciji Stridona, Rafko Valenčič čitatelju omogućava jasniji uvid u već stoljećima izazovnu problematiku. Lakšem praćenju i boljem razumijevanju, osim preglednosti i jasnoće izlaganja, pridonosi više zemljopisnih karata raspoređenih unutar teksta, a knjiga je obogaćena brojnim slikovnim priložima s likom sv. Jeronima, njemu posvećenih crkava te svečevih slika i oltara u drugim crkvama.

Slavko Slišković

Aktualni trenutak Crkve i domovine, Zbornik radova, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt na Majni, 2007., 136 str.

Hrvatski dušobrižnički ured iz Frankfurta nastavlja višegodišnju praksu objavljivanja zbornika s predavanjima na godišnjim pastoralnim skupovima svećenika, đakona, pastoralnih suradnika i suradnica koji djeluju u Zapadnoj Europi. Ovaj put sa skupa održanog od 2. do 6. listopada 2006. u Puli na temu »Aktualni trenutak Crkve i domovine«.

Kako u predgovoru ističe delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj fra Josip Bebić, Katolička crkva i društvo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini doživjeli su tijekom nekoliko zadnjih godina velike i radikalne promjene. Tradicijska Crkva postupno gubi na ugledu te osjeća da joj je stoljetna haljina postala uska i neprikladna. Postavlja se pitanje što učiniti da se Katolič-

ka crkva u našem narodu obnovi i obuče u novo prepoznatljivo ruho. Dugogodišnji komunistički režim i Domovinski rat ostavili su nezacijeljene rane i duboke ožiljke, što dodatno otežava pastoralni rad u našem narodu.

Prof. dr. Stjepan Baloban govorio je o temi »Aktualni trenutak Crkve u Hrvatskoj«. Istaknuo je da društvo u kojem Crkva vrši svoje poslanje utječe i na odnose u samoj Crkvi, čemu bi u crkvenim krugovima trebalo posvetiti ozbiljnu pozornost. S tugom se osvrće na velik broj društvenih negativnosti koje se prenose u Crkvu i negativno odražavaju na njezino poslanje. Jako se puno pozornosti posvećuje gradnji crkvenih objekata i različitim oblicima organizacija, a sve manje vremena ostaje za čovjeka i njegove istinske probleme. Premalo se pozornosti posvećuje adekvatnom odgoju kandidata za duhovna zvanja i poremećeni su odnosi u Crkvi, između klera i laika. Također je ustvrdio da se s tim gorućim unutarcrkvenim pitanjima u Crkvi treba hrabro suočiti i radi dobrobiti vjernika i radi budućnosti hrvatskog naroda općenito.

Dr. sc. Ivo Balukčić izlagao je o temi »Problemi i perspektive Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini pred izazovima sadašnjice«. Predavač je u kratkim crtama naglasio da je »zemljica Bosna« bila i jest crta razgraničenja, a ujedno i središte civilizacija, kultura, religija. Ona je bila i ostala u znaku vječnog prožimanja i susreta Istoka i Zapada, gdje se susreću katoličanstvo i pravoslavlje, kršćanstvo i islam. U tom šarenilu vjera, kulturnih i narodnih različitosti, prema njegovu mišljenju, može se živjeti jedino uz najveći stupanj tolerancije. Istaknuvši također važnost povijesnog sjećanja, šire se osvrnuo na Katoličku crkvu u Bosni i Hercegovini i njezino djelovanje od 1881. do danas. Iznio je mnoštvo vrlo važnih statističkih podataka. Dr. Ba-